

Ved avdukningen av minneplaketten over Sigrid Undsets opphold i Via Frattina, holdt Sigrid Undset Selskapets leder hovedtalen:

SIGRID UNDSET I ROMA

AV NAN BENTZEN SKILLE

Tre ganger var Sigrid Undset i Roma: som nyforlovet ung forfatter, som engstelig mor med et sykt barn, og som katolikk på pilgrimsreise - en skulle nesten tro hun hadde en viss trilogi i tankene, med *Kransen*, *Husfrue* og *Korset*. Parallellen er slående. Men om det i dette tilfellet er litteraturen som imiterer livet - eller livet som imiterer litteraturen? Man kan undres....

Da Sigrid Undset i 1909, 27 år gammel, dro ut på sin første Roma-reise, kunne hun legge bak seg

10 års pliktarbeid på kontor og et tungt økonomisk ansvar for sin mor og sine to yngre søstre. På veien sørover opplevde hun en mislykket romanse, noe som fikk henne til å tvile på sin egen kjærlighetsevne. Av litterær produksjon hadde hun en tynn roman, en novellesamling, tre publiserte dikt og en enakter å vise til. En middelalderroman var på vei til trykkeriet. Sigrid Undset lette fremdeles etter sin egen stemme som forfatter.

Til Roma fulgte hun, denne første gangen, foreldrenes opptrukne vei; de hadde vært i Roma på forskerferd og bryllupsreise i 1881 og hadde bodd like ved den Tarpeiske klippe ved Kapitol.

Dette portrettet ga Sigrid Undset til Anders C. Svarstad like etter at de hadde møtt hverandre i Roma. Tilhører Sigrid Undsets hjem Bjerkebæk.

Under restaureringsarbeidet på Bjerkebæk er det funnet flere album med prospektkort som viser at Sigrid Undset på denne første turen samvittighetsfullt trakk i sin fars fotefar, via Rothenburg, München og Firenze til Roma, fra Forum Romanum til utgravningene i Viterbo, Orvieto og Cerveteri.

Sigrid Undset følte kanskje noe av den samme skuffelsen som hun lar Helge Gram uttrykke i romanen *Jenny* - over at det hun opplevde på reisen ikke var slik som

hun hadde tenkt seg det på forhånd. Hun hadde jo hørt om alt fra før, i hele oppveksten.

Hun var ofte nedtrykt, men skjønte ikke grunnen. «Hva lever jeg for - det spekulerer jeg virkelig på», skrev hun til vennen Nils Collett Vogt. Men langsomt våknet Sigrid Undset til live. Hun ble oppglødd over Romas folkeliv, av skjønnhetsopplevelsene på campagnaen, av vin og god mat, av inspirerende venner og av andres åpenbare beundring.

I Via Frattina fikk hun leie et av de to rommene som var bygget oppe på takterrassen, og syntes hun hadde det himmelsk. «I morges sad jeg i min egen sofa og drak the, som jeg selv hadde lavet, i natkjole - og nød solvarmen og min

udsigt over Romas gamle grå tage med terrasserne - terasser med palmer og orangetrær- og agaver og istykkerslåtte vaskevandsstel og vasketøi som hang til tork - og over det hele statuen på piazza Martiri - Maria Immaculata med stjerne-kronen; hun står på en søile og rager akkurat op over tagene» skrev hun lykksalig i brev til sin kjære Dea.

Så - første juledag 1909 slår lynet ned: Hun møter maleren Anders Castus Svarstad og lar seg rive med av den hete og fortærende lidenskapen, den som bryter alle lover. Hun begynner arbeidet med *Jenny*, boken som sjokkerte og begeistret et stort publikum da den kom ut halvannet år senere. På veien hjem til Norge skriver hun brev til søsteren Signe med et forvarsel om den dramatiske forandringen hun føler at hun har gjennomgått.

«Vær sikker på, at når jeg kommer hjem, så kommer jeg som et sunt og lykkelig menneske - og det har jeg aldrig været før. Al livstrætheten og min evige kredsen om selvmordstanker og alt det der tror jeg, jeg er færdig med for bestandig. Hvor vanskelig end min fremtid kan bli, så tror jeg ikke der er noget som skal kunne ta motet fra mig.»

Roma ble for Sigrid Undset ikke bare en forelskelse, men også en befrielse som satte spor i hennes liv og i hennes diktning. Høsten 1910, etter at hun var kommet hjem til Norge og bare noen ganske få enda kjente til forholdet til Svarstad, ble Sigrid Undsets eneste diktsamling, *Ungdom*, gitt ut. Denne vesle boka setter på mange måter et punktum for hennes ungdomstid, som hadde vært preget av ensomhet og tungsinn. Det er mye som tyder på at det aller siste diktet, det som heter «Laurentii tårer» ikke ble skrevet i årene før 1902, slik det tidligere er blitt hevdet, men nettopp med den befriende kjærlighetsopplevelsen i Roma i 1910 i tankene, og med lengsel tilbake til takterrassen i Via Frattina.

Diktet åpner med en tidsangivelse; vi er i «Laurentii tårers tid».

Den hellige Laurentius var en diakon som i august år 258 led martyrdøden i Roma: han ble stekt på rist. Til hans minne kaller italienerne den meteorsvermen som kan sees hvert år i august for «Laurentii tårer» - eller på italiensk «Lagrima de San Lorenzo».

Sigrid Undsets dikt handler om en kvinne som står ved sitt vindu og ser ut over byens nattemørke tak:

«Laurentii tårer -»

*Laurentii tårers tid - og over himlen
drysser i disse nætter stjernesud,
og fra mit vindu passer jeg på vrimlen
for med hver stjerne skal jeg sende bud.*

*År efter år jeg ønsket med hver stjerne.
Nu, for mig selv jeg ønsker ikke mer;
hver håbløs bøn jeg sendte mot det fjerne
er opfyldt nu - jeg sender ingen fler*

Svarstads fjerde barn – Sigrid Undsets første, fotografert på takterrassen i Via Frattina 1913. Bildet tilhører Sigrid Undsets hjem Bjerkebæk.

*for mig - men over byens mørke take
jeg speider mot Laurentii tårers væld
og ønsker med hvert stjernesud, og har tilbake
ti tusen ønsker for en anden en ikveld.*

*Og så jeg alle himlens stjerner falde,
og nådde jeg at ønske med dem hver og en,
så fik jeg endda ikke ønsket alle
mit hjertes ønsker for min egen ven.*

Tre ganger reiste Sigrd Undset til Roma, og hver gang reiste hun en ny vei. I 1909 fulgte hun foreldrenes rute - og fant motet til å stake ut sin egen. I 1912 reiste hun via London, i sporene til de engelske romantikerne - Keats, Shelley og Dante Gabriel Rossetti - og fant den brutale realismen i det å føde barn, være husmor med mager økonomi, og mor til et sykt spebarn.

Også denne gangen i takværelsene i Via Frattina 138.

Den tredje gangen, i 1925, reiste Sigrd Undset som pilegrim sammen med sønnen Anders, som nå var en sterk og frisk 12-åring, og med moren Charlotte, som skulle få gjenoppleve Roma - 43 år etter sin bryllupsreise. Denne gangen var det troens vei Sigrd Undset gikk; hun hadde konvertert til den katolske kirke året før.

Den frigjøringen som Sigrd Undset opplevde i Roma den første gangen, var bare ett av trinnene i hennes utvikling. Siden pekte hun stadig oftere på at den eneste veien som fører til virkelig frihet, er den hvor man frivillig tjener et mål som står høyere enn en selv.

Det var forresten en av Undsets store favoritter, den engelske 1300-talls-dikteren Geoffrey Chaucer, som første gang i skrift brukte det velkjente uttrykket «alle veier fører til Rom». Chaucer - det er han som i sine *Canterbury Tales* forteller om pilegrimene som underveis mot Kanterborg holder rast i hyggelige vertshus og underholder hverandre med gode og muntre historier. For dem som siden 1996 har reist sydover med Sigrd Undsets kjære by i sikte, er det først og fremst Wiggo Andersen og Tordis Ørjasæter som har gjort veien lett og oppholdet rikt. Siden de to begynte med sine turer, hver høst og hver vår, er det mange som har kommet

hjem og fortalt med begeistring om det de har opplevd - av vennlighet og omtanke, kunnskap og formidlingsglede.

Sigrd Undset selv har, med sitt store alvor og sin store kunst, vært en av de mest markante pilgrimsførerne i vår tid. Hun hadde evnen til å se de lange linjene i landskapet, fra sagatid til samtid, fra Hundorp til Roma, fra narsisme til nazisme, og hun satte tydelige merker langs veiene, både de hun anbefalte og de hun advarte mot. Jeg er sikker på at også i årene som kommer, vil mange av dem som fascineres av Sigrd Undsets bøker lete etter tegnene hun risset inn langs de veiene hun selv gikk.

Vi i Sigrd Undset Selskapet er glade for at vi har fått anledning til å være med på å merke veien.

Klostergang i Montecassino. Bildet tilhører Sigrd Undsets hjem Bjerkebæk.

SUS-NYTT

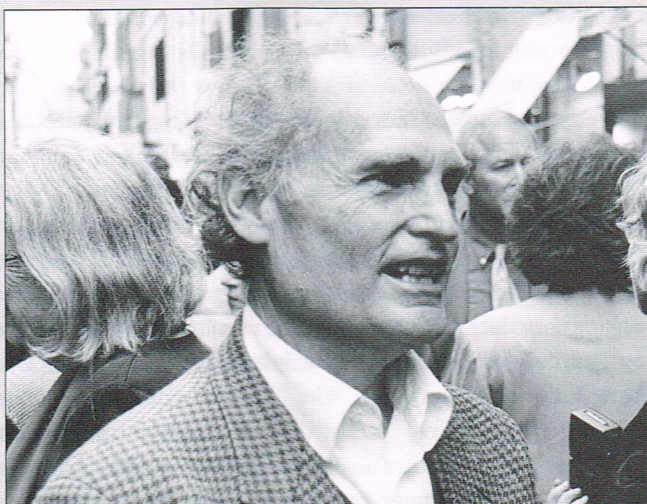

Tordis Ørjasæter med æreskransen gratuleres av ambassadør Geir Grung og styreleder Nan Bentzen Skille.

SUS I ROMA

Da Sigrid Undset Selskapet var i Roma for å avduke minneplaketten i Via Frattina, inviterte ambassadør Geir Grung til en sammenkomst i sin bolig. Her benyttet Sigrid Undset Selskapets leder anledningen til å takke alle som hadde vært med på prosjektet, fra journalist Jan Johnsgaard som pekte på at her trengtes det et initiativ, til arkitekt Roberto Einaudi som skaffet oss de nødvendige tillatelser, og ambassadøren som stilte sine ressurser til disposisjon og delte regningen med SUS. Wiggo Andersen og Tordis Ørjasæter ble takket for at de gjennom sine turer har tatt med seg mange hundre nordmenn i Sigrid Undsets fotspor og gitt dem rike opplevelser i Den evige stad. Tordis Ørjasæter ble så under varm applaus tildelt "Kransen" og utpekt til æresmedlem av Sigrid Undset Selskapet.

- Red.

Arkitekt Roberto Einaudi sørget for tegninger og fotografier av fasaden i Via Frattina 138 før og etter minneplaketten, og hvisket Romas skjønnhetsråd "Belli Arti" noen ord i øret. Og aldri har vel denne gaten sett så mange nordmenn på en gang, som 10.oktober 2001 da minneplaketten ble avduket!

Capitolhøyden inntas av: Ole og Inger Sjetne, Svend Strand, Inger Helene Hosar, Kari Strand, Elin Stokkenes, Alva Eliassen, Birgit Jaastad, Randi Thorsen, Wiggo Andersen, Tore og Nan Skille. Fotograf Ann-Karin Norman ble av naturlige grunner ikke med på noen av disse bildene-.